

**Makale Künyesi / Citation:** M. Ayaz, “Tenedos Buluntusu Miken Tipi Arkaik G 2-3 Alabastronları”. SRMKA 4, 2022, 36-50.

## TENEDOS BULUNTUSU MİKEN TİPİ ARKAİK G 2-3 ALABASTRONLARI

### MYCENAEAN TYPE ARCHAIC G 2-3 ALABAstra FROM TENEDOS

Mehmet AYAZ\*

#### Özet

Bu çalışma, Çanakkale ilinin Bozcaada ilçesinde yer alan Tenedos nekropolisinde ele geçen iki alabastronu konu alır. Bu alabastronlar, morfolojileri bakımından Geç Tunç Çağı Miken alabastronlarına benzerken, üzerlerindeki yatay bant süslemeleri MÖ 7. yüzyıl G 2-3 seramiklerindeki kompozisyonlar ile uyumludur. Tenedos'ta buldukları mezarların kontekstleriyle tarihlenmeyen bu kaplar, daha önce Lemnos'taki Hephaestia nekropolisinde bulunan benzerleriyle karşılaştırılarak MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısı ve MÖ 6. yüzyılın başlarına yerleştirilebilir. Makaleye konu alabastronlar MÖ 7. ve 6. yüzyılda revaçta olan Korinth ürünleri yanında bölgesel G 2-3 üslubunda süslenmiş fakat morfolojik açıdan eski modalardan devamlılığını yansıtan “melez” kapların da Tenedos ölü gömme ritüellerine dahil edildiğini gösterir. Bu bağlamda, Tenedos'taki iki alabastron yakınındaki Lemnos adasında da gözlemlendiği gibi Kuzey Ege Arkaik çanak çömleğinde eski modalardan devamlılığının arkeolojik bir tezahürü olarak görülebilir.

**Anahtar Kelimeler:** Tenedos, Arkaik Dönem, Nekropolis, G 2-3 Seramiği, Miken Alabastronu

\*Arş. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Çanakkale, TÜRKİYE, E-Posta: mehmetayaz@comu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-0823-2108.

Tenedos kazıları 2021 yılından itibaren Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Turan Takaoğlu başkanlığında yürütülmektedir. Yazar, makaleye konu malzemenin çalışılması için verdikleri izinden dolayı Tenedos Kazı Başkanı Turan Takaoğlu'na teşekkürlerini sunar. Bugün Troya Müzesi depolarında korunan makale malzemesinin çalışılması için gerekli izinleri veren başta Troya Müze Müdürü Rıdvan Gölcük olmak üzere ihtiyaç duyulan çalışma ortamını sağlayan müze personelleri Uzman Arkeologlar Musa Tombul ve Osman Çapalov'a ayrıca teşekkür eder. İlk kez 1959 yılındaki Ortaokul temel kazısı sonrası başlayan müze kurtarma kazılarında bugüne kadar Tenedos'taki mezarlar ve buluntuların her türlü tahribattan korunması için çaba harcayan ve bu çabalarıyla bugün onları bizlere bilim dünyasına tanıtmaya fırsatı sunan tüm araştırmacılara minnettarız.

### Abstract

This study discusses two alabastra recovered from the necropolis of Tenedos, located in the modern Bozcaada district of Çanakkale province. While these two alabastra are morphologically reminiscent of Mycenaean predecessors, the decorations practiced on their surfaces are similar to those of G 2-3 Ware defining the 7th century BC in the region. These alabastra from Tenedos, whose grave contexts are not useful for absolute dating, could be dated into the second half of the 7th to the beginning of the 6th century BC, thanks to comparisons with those found at the necropolis of Hephaestia on Lemnos. The alabastra indicate that “hybrid” pottery containing both older forms going back to the Mycenaean times and new decoration styles representing regional G 2-3 Ware were used in burial customs alongside the imported Corinthian wares in the 7th and 6th centuries BC. As a result, these two alabastra from Tenedos might be viewed as archaeological manifestations of the continuation of old trends in North Aegean Archaic pottery on Tenedos as observed on the nearby island of Lemnos.

**Keywords:** Tenedos, Archaic Period, Necropolis, G 2-3 Ware, Mycenaean Alabastra

### Giriş

Antik Çağ'da Ege'den Hellenes'entos'a gezen deniz trafığını kontrol altında tutan Tenedos, Çanakkale iline bağlı Bozcaada ilçesinde yer almaktadır (Fig. 1). Tenedos'ta yapılan kazı çalışmaları, adanın doğusundaki modern yerleşimin altında kalan nekropolisi ile sınırlıdır. 1959 yılında bir ortaokul inşaati sırasında keşfedilip 2000'li yılların başına kadar İstanbul ve Çanakkale Arkeoloji Müzesi (Troya Müzesi) tarafından aralıklarla kazılan<sup>1</sup> nekropoliste Erken Tunç Çağı ve sonrasındaki bir boşluğun ardından Geç Geometrik Dönem'den başlayarak Roma Dönemi'ne kadar giden çok sayıda mezar gün yüzüne çıkarılmıştır<sup>2</sup>. Literatüre bakıldığında, Tenedos ile ilgili, kurtarma kazılarına ait sonuç raporlarının yanı sıra mezarların ve buluntuların bir bölümünü ele alan bir doktora tezi<sup>3</sup>, birkaç makale<sup>4</sup> ve adanın genel tarihini anlatan bir kitap<sup>5</sup> kaleme alınmıştır. Ayrıca, 2002 yılında adada bir yüzey araştırması yapılmıştır<sup>6</sup>. Müze kurtarma kazılarının ardından Tenedos'taki ilk bilimsel kazılar 2021 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Turan Takaoğlu başkanlığında başlatılmıştır. Geçmişte yapılan müze kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan buluntuların büyük bir bölümü bilim dünyasına tanıtılmayı beklemektedir.

Müze kurtarma kazılarında Tenedos mezarlarında yerel ve ithal çok sayıda seramik kap ele geçmiştir. Arkaik Dönem örneklerinin önemli bir bölümünü kozmetik kapları

<sup>1</sup> Nekropoliste yapılan kazıların sonuçları için bkz. Ataçeri-Argavan 1962; Özkan 1992; Özkan 1993; Sevinç 1994; Sevinç 1995. 1969 yılında İlhan Akşit tarafından Tekel İdaresi'nin bahçesinde yürütölen kazıya ait raporlar yayınlanmamıştır.

<sup>2</sup> Erken Tunç Çağı bulguları için bkz. Sevinç 1995, 113-115; Sevinç-Takaoğlu 2004.

<sup>3</sup> Özkan 1993.

<sup>4</sup> Arslan 2003; Arslan-Sevinç 2003; Arslan 2005; Takaoğlu 2017; Ayaz 2017; Takaoğlu-Yaman 2019; Yıldırım-Yavşan 2022; Yaman 2022.

<sup>5</sup> Takaoğlu-Atabay 2021.

<sup>6</sup> Tavukçu vd. 2004.

oluşturmaktadır. Bunlar arasında MÖ 7. ve 6. yüzyıllarda revaçta olan Korinth ve Rhodos merkezli aryballos ve alabastron gibi kap türleri yanında yerel-bölgesel gri seramik ve Troia'da buldukları sektörden ismini alan G 2-3 seramikleri<sup>7</sup> yer alır<sup>8</sup>.

## **1. Nekropolis**

Erken Tunç I evresine ait kerpiç duvarlı bir yapı ve bu yapının terk edilmesi sonrası bu alana yapılmış gömüler nekropolisteki en erken bulgulardır<sup>9</sup>. Orta-Geç Tunç Çağı ve Erken Demir Çağı'ndaki bir boşluğun ardından Geç Geometrik Dönem'den başlayarak Roma Dönemi'ne kadar giden mezarlar, söz konusu zaman diliminde adada gelişmiş bir kültürün varlığının kanıtlarıdır. Nekropoliste Geç Geometrik ve makaleye konu alabastronların ait oldukları Arkaik Dönem'de ağırlıklı olarak inhumasyon olmak üzere kremasyon geleneğinde gömüler yapılmıştır<sup>10</sup>. Bu zaman dilimine ait mezar tipleri arasında oda, örme taş, pithos ve urneler belirlenmiştir<sup>11</sup>.

Mezarlarda ortaya çıkarılan buluntular, Tenedos'ta Geç Geometrik Dönem'den MÖ 6. yüzyılın içine kadar olan süreçte belirli zaman dilimlerinde maddi kültür gelişim/değişimlerinin meydana geldiğine işaret etmektedir<sup>12</sup>. MÖ 8. yüzyıldan MÖ 7. yüzyılın ortaları ile son çeyreğine tarihlenen mezarlara yerel/ bölgesel gelenekte üretilmiş gri seramikler ağırlıklı olmak üzere G 2-3 seramikleri, kırmızı tek renkli seramikler ve çeşitli metal nesnelere (fibula, bilezik, yüzük, bıçak, vb.) gibi eşyalar bırakılmıştır. MÖ 7. yüzyılın ortalarından itibaren bu eşyaların yanı sıra mezarlara bırakılmış Korinth kökenli aryballos, alabastron ve kotyle ile İonia kökenli bantlı ve kuşlu kâse gibi buluntular, bölgedeki kolonizasyon ya da ticari faaliyetler ile ilişkilendirilmektedir<sup>13</sup>. MÖ 6. yüzyılın ortalarından itibaren ise Atina kökenli seramik kapların mezarlarda görülmeye başladığı belirlenmiştir<sup>14</sup>.

## **2. Alabastron Kontekstleri**

Tenedos mezarlarında iki adet "Miken tipi" alabastron belirlenmiştir. İlki (Fig. 3, Kat. No. 1) 1962 yılında müze kayıtlarına geçmiş olup bulunduğu yıla dair kazı raporlarına Troya Müzesi kayıtlarında ulaşılamamıştır. Diğer alabastron (fig. 3, Kat. No. 2) müze envanterine 1990 yılı 2 nolu mezara kayıtlıdır (Fig. 2). Bu mezar ile ilgili bilgilere T. Özkan'ın 1992 yılında

<sup>7</sup> Troia G 2-3 seramiği için bkz. Blegen vd. 1958, 253-255.

<sup>8</sup> Özkan 1993; Arslan-Sevinç 2003; Takaoğlu-Yaman 2019.

<sup>9</sup> Sevinç-Takaoğlu 2004.

<sup>10</sup> Özkan 1993, 217; Arslan-Sevinç 2003, 247; Takaoğlu-Yaman 2019.

<sup>11</sup> Özkan 1993, 195.

<sup>12</sup> Takaoğlu-Yaman 2019.

<sup>13</sup> Takaoğlu-Yaman 2019, 335.

<sup>14</sup> Özkan 1993, 216

yayınlanan Müze Kurtarma Kazıları Semineri raporu ve yine aynı araştırmacı tarafından 1993 yılında bitirilen doktora tezinde rastlanmaktadır<sup>15</sup>. 1990 yılı müze kurtarma kazılarında “Askerlik Şubesi Tepesi”nde yaklaşık 40 cm derinlikte tespit edilen 2 nolu mezar, “oda mezar” tipinde sınıflandırılmış olup zeminden kapağa doğru kemerli biçimde daralan itinalı bir duvar örgüsüne sahiptir<sup>16</sup>. Mezarda farklı zamanlarda gömülerin yapıldığına işaret eden dört iskelet ve bunu destekleyen Arkaik ve Klasik Dönem’e ait on eser ortaya çıkarılmıştır<sup>17</sup>. Mezarda bulunmuş bu makaleye konu alabastron (Kat. No. 2) dışındaki eserler arasında, MÖ 550 civarından MÖ 400 civarına kadar olan sürecin çeşitli dilimlerine tarihlenen Attik kylikler, bolsal, yonca ağızlı üç kulplu vazo, bodur lekythos, kandil ve bunların dışında ayakta duran erkek figürini yer almaktadır<sup>18</sup>.

### 3. Tipoloji ve Tarihleme

Kat. No. 1, şişkin küresel gövdeli, dışa dönük ağızlı ve halka kaidelidir. Omzunda yalnızca ince bir ipin geçebileceği genişlikte (3 mm) delikli iki kulp yer alır. İkinci alabastron (Kat. No. 2) morfolojik açıdan birinci ile benzer olmakla birlikte daha bodur ve şişkin bir gövdeye sahiptir. Alabastronların killeri iyi arındırılmış ve sert dokulu olup birinci örneğinki pembe, ikincisinininki soluk kahverengidir. Yüzeyleri kil rengine yakın tonlarda ince bir astar ile kaplıdır. Astar üzerinde kapların çeşitli bölgelerinde birinci örnekte açık gri (7.5 YR 7/1), ikincisinde koyu gri (10 YR 4/1) renklerde boya bant süslemeleri işlenmiştir. 1 nolu alabastronun kaide ve alt gövdesi siyah bir bant ile kaplıdır. Kulpu aynı renkte boyalıdır. Gövdesinde, kulpun alt ve üst bitişiğine denk gelecek şekilde altta tek üstte ikili yatay ince bant dizileri yer alır. Kulpun alt ucu hizasında işlenmiş tekli bantta boya fırçasının bant alanının dışına taşıdığı görülür. Bundan boyama fırçasının çok ince uçlu olduğu (0,5 mm) anlaşılmaktadır. 2 nolu alabastronda kulpların alt bitişiğinde ikili, gövdenin boyunla birleştiği seviyede tekli bir ince bandın yanı sıra boyun ve dudak kenarındaki alanı kapsayan geniş bir

<sup>15</sup> Troya Müzesi envanterinde 1990 – M2’ye kayıtlı eserler söz konusu yayınlarda 3 nolu mezar buluntuları arasında gösterilmiştir. Diğer taraftan alabastron (Kat. No. 2) ve bir pişmiş toprak kandil, müze kayıtlarına göre bu mezara ait olmasına rağmen 1992 yılındaki raporda ve 1993 yılındaki doktora tezinde mezarın konteksti içinde görülmemektedir. Bkz. Özkan 1992, 4; Özkan 1993, 20, lev. 151 (Mezar No: 90-3).

<sup>16</sup> Özkan 1993, 20. Bkz. bu sayfadaki 3 nolu mezar.

<sup>17</sup> Özkan 1993, 20.

<sup>18</sup> Siyah figür kyliks, mü. env. no: 6408 (Özkan 1993, 65, kat. no. 82, lev. 32, 75 [MÖ erken 5. yüzyıl]); “Droop” kyliksi, mü. env. no: 6409 (Özkan 1993, 68-69, kat. no. 94, lev. 33, 83 [MÖ 550-525]); “C” tipi kyliks, mü.env.no: 6411 (Özkan 1993, 76, kat. no. 125, lev. 36, 93 [MÖ 500-480]); “Vi” tipi kyliks, mü.env.no: 6412 (Özkan 1993, 77-78, kat. no. 130, lev. 36, 95 [MÖ 460]); Bolsal, mü. env. no: 6410 (Özkan 1993, 84, kat. no. 161, lev. 46, 104 [MÖ 420-400]); Üç kulplu yonca ağızlı vazo, mü. env. no: 6414 (Özkan 1993, 100, kat. no. 249, lev. 120); Bodur lekythos, mü. env. no: 6416 (Özkan 1993, 75, kat. no. 119, lev. 92 [MÖ 450-425]); Ayakta duran erkek figürini, mü.env.no: 6417 (Özkan 1993, 114, kat. no. 307, lev. 133); Seramik kandil, mü.env.no: 6413.

bant görülür. Ayrıca kulpların yanları yine aynı renkte boyalıdır. Her iki alabastronun ağız tablası dörder adet üçlü dikey çizgi grubuyla dekore edilmiştir.

Tenedos alabastronlarının benzerlerine şimdilik yalnızca Hephaestia (Lemnos) mezarlarında rastlanmış olup bunlar Mustilli tarafından kendisinin 24.-27. formlarında sınıflandırmıştır<sup>19</sup>. Yatay bant bezemeleriyle dekore edilmiş olan makaleye konu Tenedos alabastronları, morfolojik açıdan Mustilli'nin 25. formuna daha yakınken gri seramik grubunda üretilmiş Tenedos'taki bir örnek Mustilli'nin 27. formuna benzemektedir<sup>20</sup>. Hephaestia'daki yatay bant bezemeli Miken tipi alabastronları inceleyen P. Ilieva, bunları G 2-3 grubu içinde değerlendirir<sup>21</sup>. Her ne kadar yatay bantların kaplara yerleştiriliş kompozisyonları birebir aynı olmasa da Lemnos'takiler ile benzer olan Tenedos alabastronları da G 2-3 grubunda sınıflandırılmalıdır. Bant kalınlıkları, sayıları, kaba yerleştirildikleri konumlar gibi bezeme kompozisyon detaylarındaki farklılıkların kronolojik bir gelişim ya da atölye/ usta farklılıklarının belirteci olup olmadığını belirlemek bu aşamada mümkün değildir.

Kat. No. 1, bulunduğu mezar kontekstinin bilinmemesi nedeniyle bu çerçevede tarihlenememektedir. Dört iskelet ve MÖ 550 civarından MÖ 400 civarına kadar tarihlenen buluntulardan dolayı birden fazla kez gömünün yapıldığı anlaşılan oda mezarda bulunmuş Kat. No. 2'nin mezar konteksti yardımıyla tarihlenmesi risklidir. Çünkü dört gömünün tamamı MÖ 550-MÖ 400 aralığında yapılmış olabileceği gibi gömülerden biri mezardaki diğer üç gömüden daha erken bir tarihte yapılmış ve alabastron bu erken gömünün hediyesi olabilir. Bu durumda, Tenedos'taki oda mezarların ortaya çıkışı için önerilen tarih<sup>22</sup>, Lemnos-Hephaestia'daki benzer alabastronların tarihleri<sup>23</sup> nedeniyle MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısı ve MÖ 6. yüzyılın başlarına kadar geriye gidebilir.

#### 4. Tenedos'ta G 2-3 Seramiği

Geç Geometrik ve Arkaik Dönem'e tarihlenen Tenedos mezarlarında yerel-bölgesel gelenekte üretilmiş seramik gruplarının yanı sıra İonia, Korinth ve Atina merkezli ithal seramikler de bulunmuştur. Yerel-bölgesel seramikler arasında ilk göze çarpan gruplar gri ve kırmızı tek renkli seramikler ve G 2-3 seramikleridir. Bilindiği gibi adını Troia'da bulunduğu sektörden alan G 2-3 seramikleri, MÖ 8. ve 7. yüzyıllarda Kuzey Ege'de yayılım gösteren

<sup>19</sup> Mustilli 1942, Tav. VII.

<sup>20</sup> Benzer morfolojiye sahip gri seramik grubunda üretilmiş alabastron için bkz. Özkan 1993, lev. 49, kat. no. 228; Ayaz 2021, 833, lev. 66, Te 81.

<sup>21</sup> Ilieva 2015, 148; Ilieva 2018a, 150, fig. 7: 6, 8. G 2-3 seramiklerinde yatay bant ve çizgi süslemesi için ayrıca bkz. Beschi 2000, 80-84; Aslan-Sazcı 2016, 128; Aslan vd. 2019, 216-218.

<sup>22</sup> Özkan 1993, 195-196.

<sup>23</sup> Ilieva 2015, 153.

kendine özgü zikzak, üçgen, nokta, X, daire, svastika ve spiral gibi boya süsleme öğelerine sahip kaliteli seramik grubudur<sup>24</sup>.

G 2-3 seramikleri, MÖ 8. yüzyılın sonları – MÖ 7. yüzyılın başlarından MÖ 6. yüzyılın içlerine kadar tarihlenen Tenedos mezarlarında yerel-bölgesel seramik grubu olan gri seramiklere kıyasla çok az sayıda görülür<sup>25</sup>. Takaoğlu ve Yaman Tenedos'ta gri seramik ve G 2-3 seramiklerinin biçimsel açıdan birbirleriyle bağlantılı gruplar oldukları ve Tenedos dışında Lemnos, Lesbos ve Thasos gibi adaların yanı sıra Kuzeybatı Anadolu'da da bu bağlantıların izlendiğine vurgu yapmıştır<sup>26</sup>. Tenedos'ta MÖ 8. yüzyılın ortaları ve sonlarından MÖ 6. yüzyılın içlerine kadar olan süreçteki farklı zaman dilimlerine ait olan ve morfolojik açıdan G 2-3 grubundaki benzerlerine Kuzey Ege yerleşimlerinde rastlanabilen gri seramik grubunda üretilmiş sessile kantharos, krater (omuzdan kulplu amphora), alabastron ve pyksis gibi tipler iki grup arasındaki biçimsel ilişkiyi gözler önüne sermektedir<sup>27</sup>. Çark yapımı olan iki seramik grubu arasında her ne kadar biçimsel bağlantılar olsa da üretim teknolojileri bakımından farklıdırlar. Genellikle sade bırakılan, nadiren kazıma yiv ve dalga gibi mütevazı motiflerle dekore edilmiş olabilen gri seramiklerin aksine G 2-3 seramikleri pembemsi-kahverengimsi hamurlu ve boya bezemelidir.

Ilieva, Thasos ve Samothrake'deki G 2-3 seramiklerini Lemnoslu ya da Lemnos'ta eğitilmiş seramik ustalarının ürettiği olabileceği ve hatta Samothrake örneklerinin yapısal farklılıkları nedeniyle burada Troialı ustaların da çalışmış olabileceğini ileri sürmüştür<sup>28</sup>. Özellikle MÖ 8.-6. yüzyılda Tenedos'ta gri seramik grubu ve bu grup içindeki karkhesion ve oinokhoe-guttus gibi bazı tiplerin niceliğinin gezici seramik ustalarıyla açıklanamayacak kadar güçlü olması nedeniyle gri seramiklerin çoğunluğu ağ içinde gezerek çalışan ustalar tarafından değil, yerli atölye veya atölyelerde üretilmiş olabilir. Diğer taraftan Ilieva'nın önerisi, -mevcut buluntulara göre- gri seramiğe oranla çok nadir olan ve pişirme-bezeme tekniği bakımından farklı bir uzmanlık gerektiren Tenedos G 2-3 seramikleri için kabul edilebilir. İki grubun üretim teknolojilerindeki farklılıklar ve Tenedos mezarlarında bulunan örneklerin nicelikleri göz önünde bulundurulduğunda G 2-3 seramiklerinin ithal oldukları ya da söz konusu seramikleri bezeme

<sup>24</sup> Troia için bkz. Blegen vd. 1958, 253-255. Bu seramik grubunun genel bir değerlendirmesi için bkz. Ilieva 2009; Aslan vd. 2019, 216-218.

<sup>25</sup> Yayınlanmış örnekler için bkz. Arslan-Sevinç 2003, 229, abb. 6.1.2, 4; Takaoğlu-Yaman 2019, 333-335, fig. 12.

<sup>26</sup> Takaoğlu-Yaman 2019, 334-335.

<sup>27</sup> Sessile kantharos: Arslan-Sevinç 2003, 242, abb. 16.6.2, 17; Bu kap türü hakkında bilgi için ayrıca bkz. Polat 2004; Ilieva 2011; Krater: Arslan-Sevinç 2003, 242, abb. 16.6.1; Gri alabastron: Özkan 1993, lev. 49, kat. no. 228; Ayaz 2021, 833, lev. 66, Te 81. Gri pyksis: Özkan 1993, kat. no. 226, lev. 49; Ayaz 2021, 830, lev. 63, Te 69-70.

<sup>28</sup> Ilieva 2018a, 154; Ilieva 2018b, 240.



ve pişirmede uzmanlaşmış Kuzey ve Doğu Ege Kültürel Etkileşim Ağı'nda (koinesi)<sup>29</sup> gezici çalışan seramik ustaları tarafından adada üretildikleri düşünülebilir<sup>30</sup>.

## Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada ele alınan seramik kaplar, Miken alabastronlarına benzeyen morfolojik özellikleri nedeniyle alabastron olarak tanımlanmalıdır. Yatay boya bant dizileriyle dekore edilmiş olan bu alabastronlar, Lemnos-Hephaestia'da bulunup G 2-3 grubunda sınıflandırılan örnekler ile uyumludur.

Morfolojik açıdan Miken, dekoratif özellikleriyle G 2-3 seramiklerine benzemeleri nedeniyle melez<sup>31</sup> olarak nitelenebilecek Tenedos alabastronlarını buldukları mezar kontekstlerini referans alarak tarihlemek mümkün değildir. Kat. No. 1'in bulunduğu yılın kazı raporlarına ulaşılamamakta, Kat. No. 2'nin bulunduğu 1990-M2'deki dört iskelet ve alabastron dışında MÖ 550 civarından MÖ 400 civarına kadar tarihlenen eserler, mezara farklı zamanlarda gömülerin yapıldığını göstermektedir. 1990-M2'de bulunan söz konusu alabastron, mezardaki diğer eserlerin tarihlendiği MÖ 550-400 yıllarına ait olabileceği gibi bu tarihlerin dışında yapılmış bir gömünün hediyesi de olabilir. Mezar kontekstindeki bu belirsizlik nedeniyle Tenedos'ta daha fazla örnek bulununcaya kadar şu aşamada Hephaestia'da bulunan benzer alabastronlar için önerilen MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısı ile MÖ 6. yüzyıl başları tarihlerini kabul etmek daha doğru olabilir.

Anlaşılan o ki, Geç Tunç Çağı'nda Güney Ege'de revaçta olan ve Troia'nın VI. tabakasının geç evresinde de görülen<sup>32</sup> bazı eski seramik biçimleri Arkaik Dönem Tenedos'una aktarılmıştır. Lemnos'taki Geç Tunç Çağı yerleşimlerinde öncülüne rastlanmayan<sup>33</sup> benzer Arkaik Dönem alabastronları bilinmeseydi bu aktarımın Tenedos'ta Protogeometrik ve Geometrik dönemler boyunca yaşamlarını sürdüren fakat henüz arkeolojik kalıntıları teşhis edilemeyen Mikenler ya da Tunç Çağı'nı sonlandıran güçlükler nedeniyle adaya sığınan halklar<sup>34</sup> tarafından gerçekleştirilmiş olabileceği üzerinde durulabilirdi. Tenedos nekropolisinde şimdiye kadar Geç Tunç Çağı'na tarihlenebilecek bulgulara rastlanmamıştır. Böylece, Arkaik Dönem "Miken" G 2-3 alabastronlarının adada Tunç Çağı'ndan kalan bilginin

<sup>29</sup> Danile 2011, 175; Aslan-Sazcı 2016, 148-150; Ilieva 2018a; Takaoğlu-Yaman 2019.

<sup>30</sup> P. Ilieva *koiné* içinde çalışan "gezici seramik ustaları" olabileceği ve bazen de uyarlamaların yerel seramik işliklerinde yapılmış olabileceğini ileri sürer. Bkz. Ilieva 2018a.

<sup>31</sup> Benzer bir tanımlama Lemnos alabastronları için de yapılmıştır. Bkz. Ilieva 2015, 153.

<sup>32</sup> Blegen vd. 1953, 64, fig. 324: 34.281.

<sup>33</sup> Ilieva 2015, 153, dn. 42.

<sup>34</sup> Aslan ve Sazcı Troia, Lemnos ve Lesbos'un büyük merkezler oldukları ve Antandros, Maydos, Samothrake ve Tenedos gibi küçük yerleşimlerin bu büyük yerleşimlerden göçen halklar tarafından kurulmuş olabileceğini zayıf bir olasılık olarak ileri sürer. Bkz. Aslan-Sazcı 2016, 148-149.

devamı olduğunu söylemek bu aşamada mümkün değildir. Nekropoliste alabastronların boyalı (G 2-3) ve gri seramik grubunda üretilmiş örneklerine rastlanması, MÖ 8.-6. yüzyıllarda Kuzey ve Doğu Ege kültürel etkileşim ağı içinde gezici çalışan seramik ustalarının Tenedos'ta da üretim yapmış olabileceğini düşündürse de en geç MÖ 8. yüzyılın sonlarından itibaren adada gri seramik ürettikleri varsayılan yerli ustalar tarafından yapılmış ya da Lemnos'tan ithâl edilmiş olma olasılıkları da göz ardı edilmemelidir. Bu konuda güçlü temellere oturan kuramlar için adada yapılacak kazılarda daha geniş bir resim ortaya çıkarılıncaya kadar beklememiz gereklidir.

Üzerinde durulması gereken başka bir konu, alabastronların mezar sahibinin toplumsal statüsünü yansıtır yansıtmayacağıdır. Hephaestia'daki alabastronların nekropolisteki belirli bir alanda yoğunlaştığı belirlenerek bunların yerleşimde özel statüye sahip bireylerin mezarları olabileceği ve alabastronların mezar ritüellerine özel üretilmiş olabilecekleri değerlendirilmiştir<sup>35</sup>. Tenedos'ta şimdilik yalnızca iki örnekle temsil edilen bu alabastronlar mezar sahibinin statüsünü açıklayacak nicelikte değildir. Ne var ki, mezarı bilinen Kat. No. 2'nin Tenedos nekropolisinin en gösterişlilerinden olan "oda tipi" bir mezarda bulunması en azından Hesphaestia'dakiler için ileri sürülen öneriye zayıf bir destek olabilir.

Tenedos mezarlarındaki kozmetik kapları arasında en yaygın grubu yaklaşık MÖ 650 – 550 yıllarında Korinth kökenliler oluşturur. Korinth merkezli kozmetik kapları bilindiği gibi MÖ 7. ve 6. yüzyıllarda Akdeniz havzasında yayılım gösteren dönemin "modern" ürünleridir. Eski form geleneğinin "modern" G 2-3 süsleme geleneğiyle harmanlandığı bu makalede ele alınan alabastronlar, Tenedos'ta Korinth ürünleriyle kıyaslanamayacak derecede azdır. Bu alabastronlar, tıpkı Lemnos'ta olduğu gibi MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısı ve MÖ 6. yüzyılın başlarında yerleşimin kozmetik pazarına damga vuran Korinth ürünlerinin yanında eski biçimlerin çağdaş süsleme modalarıyla harmanlandığı melez ürünlerin de tercih edildiğini gösterir. Bu tercihin Lemnos'ta ileri sürüldüğü gibi yalnız mezar ritüellerine özgü olup olmadığını yanıtlamak, Tenedos'taki yaşam alanlarının henüz kazılmaması nedeniyle mümkün değildir.

Anadolu yarımadasının kuzeybatı kıyısındaki Bozcaada'da yer alan ve konumu itibarıyla çağlar boyunca Ege kıyıları ve Ege'den Karadeniz'e geçişte uğrak bir merkez olması gereken Tenedos, mezarlarındaki zengin buluntularının gösterdiği kadarıyla Geç Geometrik ve Arkaik Dönem'de Ege kültürlerinin iletişimini aydınlatmak için önemli merkezlerden biridir.

<sup>35</sup> Ilieva 2015, 153-154.



Bu önemine rağmen, nekropolisteki sınırlı bir alanda gerçekleştirilen müze kurtarma kazıları ve bu kazılarda bulunan eserlerin birçoğunun henüz yayınlanmaması nedeniyle iletişim zincirinin eksik bir halkası olarak kalan Tenedos'ta Turan Takaoğlu başkanlığında 2021 yılında başlatılan sistematik kazılarda elde edilecek bulgular birçok arkeolojik problemin çözümüne katkı sağlayacak potansiyele sahiptir.

## KATALOG

**Kat. No. 1.** Alabastron, Tenedos Nekropolis 1962 yılı kazısı, Troya Mü. Env. No.: 1893, Yük.: 7,1 cm; A..: 5 cm; K..: 5 cm; Kil: iyi arındırılmış 7.5 YR 7/3 (pembe), Yüzey: dış 7.5 YR 7/1 (açık gri) astarlı, zerine 7.5 YR 4/1 yatay bant bezeme.

**Kat. No. 2.** Alabastron, Tenedos Nekropolis 1990 yılı Askerlik Şubesi bölgesi kazısı, Mezar 2 ("Oda" mezar), Troya M. Env. No.: 6415, Yük.: 7 cm; A..: 7 cm; K..: 6,2 cm; Kil: iyi arındırılmış kil rengine 10 YR 7/3 (ok soluk kahverengi) astar zerine 10 YR 4/1 (koyu gri) yatay bant bezeme.

## **KAYNAKÇA**

Arslan 2003

N. Arslan, "Goldbleche aus Tenedos", *Istanbul Mitteilungen* 53, 251-263.

Arslan 2005

N. Arslan, "Ein Hellenistisches Grab von Tenedos", *Otium: Festschrift für Volker Michael Strocka*, (Eds. Volker Michael Strocka, Matthias Steinhart, Thomas Ganschow), Remshalden 2005, 15–19.

Arslan-Sevinç 2003

N. Arslan - N. Sevinç, "Die eisenzeitlichen Gräber von Tenedos", *Istanbul Mitteilungen* 53, 223-250.

Aslan-Sazcı 2016

C.C. Aslan - G. Sazcı, "Across the Hellespont: Maydos (Ancient Madytos), Troy and the North-Eastern Aegean in the Late Eight to Early Sixth Century BC", *The Annual of the British School at Athens* 111, 2016, 121–162.

Aslan vd. 2019

C. Aslan- M. Lawall- K. Lynch, *Troy Excavation Project Final Reports, I.1, The West Sanctuary I: Iron Age – Classical*. (Eds. Charles Brian Rose, Kathleen Lynch, Getzel Cohen), *Studia Troica Monograph* 10, Bonn 2019.

Ataçeri-Argavan 1962

E. Ataçeri- S. Argavan, "Bozcaada Ortaokul sahasında yapılan kazı hakkında ön rapor (1961)", *Türk Arkeoloji Dergisi* XI-2, 1961, 19–20, Lev. 6-8.

Ayaz 2017

M. Ayaz, "Tenedos Nekropolünde Bulunan Gri Amphoriskos ve Oinokhoe Üzerindeki Aplike Yılan İkonografisi Üzerine Bir Değerlendirme", *Arkeoloji ve Sanat* 156, 2017, 111–118.

Ayaz 2021

M. Ayaz, *Troas Bölgesi Arkaik Dönem Gri Seramikleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Çanakkale 2021*.

Beschi 2000

L. Beschi, "Cabirio di Lemno. Testimonianze letterarie ed epigrafiche", *ASAtene* 74–75 (1996-97), 7–192.

Blegen vd. 1953

C. W. Blegen – J. L. Caskey – M. Rawson, *Troy. The Sixth Settlement. Vol. III, Part 1: Text. Part 2: Plates*. Princeton, New Jersey 1953.

Blegen vd. 1958

C. W. Blegen – J. L. Caskey – M. Rawson, *Troy. Settlements VIIa, VIIb and VIII. Vol. IV, Part 1: Text. Part 2: Plates*, Princeton, New Jersey 1958.

Danile 2011

L. Danile, "La ceramica grigia di Efestia, Lemno, dagli inizi dell'Età del Ferro all'Alto-

Arcaismo”, Monografie della Scuola Archeologica di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente XX, 2/1, Atene 2011.

Ilieva 2009

P. Ilieva, ““G 2-3 Ware” and the Non-Greek Populations on the North Aegean Coast (Some Preliminary Notes on Its Distribution Pattern and Contextual Characteristics)”, Greeks and Thracians in coastal and inland Thrace during the years before and after the Great Colonisation, (Eds. Z. E. Bonias, J. Y. Perreault), Thasos 2009, 109-123.

Ilieva 2011

P. Ilieva, “The Sessile Kantharos of the Archaic Northeast Aegean Ceramic Assemblage: the Anatolian Connection”, *Studia Troica* 19, 2011, 179-204.

Ilieva 2015

P. Ilieva, “G 2-3 Ware Cosmetic Vases Reconsidered: between Mycenaean and Archaic Greece in the Necropolis of Hephæstia on Lemnos”, *Keramos. Ceramics: A Cultural Approach. Proceedings of the First International Conference at Ege University May 9-13, 2011 İzmir*, (Eds. Rafet Gül Gürtekin-Demir- Hüseyin Cevizoğlu- Yasemin Polat-Gürcan Polat), Ankara 2015, 146–157.

Ilieva 2018a

P. Ilieva, “Grey or Painted, It is the Shape that Matters (Mobile Potters and Fashion Trends in Ceramics: a Case Study of the Pottery Koine of of the North-Eastern Aegean in the Late 8th and 7th centuries BC)”, *Archaic and Classical Western Anatolia: New Perspectives in Ceramic Studies, In Memoriam Prof. Crawford H. Greenewalt Jr. Proceedings of the Second KERAMOS International Conference at Ege University, İzmir, 3-5 June, 2015*, (Eds. Rafet Gül Gürtekin-Demir- Hüseyin Cevizoğlu- Yasemin Polat- Gürcan Polat- Gocha R. Tsetskhladze), Peeters 2018, 131–160.

Ilieva 2018b

P. Ilieva, “Thracians of Odonis, the First Parians on Thasos and the North Aegean Neighbours: The Case-study of a Group of Pre/para-colonial Ceramics”, *Paros IV, Paros and Its Colonies: Proceedings of the Fourth International Conference on the Archaeology of Paros and the Cyclades, Paroikia, Paros, 11-14 June 2015* (Ed. Dora Katsonopoulou), Athens 2018, 231-250.

Mustilli 1942

D. Mustilli, *La necropoli tirrenica di Efestia. Annuario Della R. Scuola Archeologica Di Atene E Delle Missioni Italiane in Oriente, Vol. XV-XVI (1932-33)*, Bergamo-Milano-Roma 1942.

Özkan 1992

T. Özkan, “1990 Yılı Tenedos Nekropol Çalışmaları”, *II. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 29-30 Nisan 1991, Ankara 1992, 1-10.

Özkan 1993

T. Özkan, *Tenedos Arkaik ve Klasik Nekropolü (2 Cilt)*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir 1993.

Polat 2004

Y. Polat, “Daskyleion’da Ele Geçen Tek Renkli Gri Bir Karkhesion”, TÜBA-AR VII, 2004, 215-224.

Sevinç 1994

N. Sevinç, “Bozcaada (Tenedos) Nekropolü 1992 Yılı Kurtarma Kazısı”, IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Marmaris, 26-29 Nisan 1993, Ankara 1994, 311-320.

Sevinç 1995

N. Sevinç, “Tenedos Kurtarma Kazısı”, V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Didim, 25-28 Nisan 1994, Ankara 1995, 113-128.

Sevinç-Takaoğlu 2004

N. Sevinç- T. Takaoğlu, “The Early Bronze Age on Tenedos/Bozcaada”, Studia Troica 14, 2004, 135-140.

Takaoğlu 2017

T. Takaoğlu, “The Daedalic Style on Tenedos: New Light from old Digs”, Arkeoloji ve Sanat 156, 2017, 103-110.

Takaoğlu-Atabay 2021

T. Takaoğlu- M. Atabay, Tenedos Bozcaada: Tunç Çağı’ndan Günümüze Bir Ada Tarihi, İstanbul 2021.

Takaoğlu-Yaman 2019

T. Takaoğlu- H. Yaman, “Arkaik Dönem Kuzeydoğu Ege Kültürel Etkileşim Ağı İçinde Tenedos Adası”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Ek Dizi I, 2019, 321-338.

Tavukçu vd. 2004

A.Y. Tavukçu, C. Başaran, Z. Aydın Tavukçu, E. Küçükefe, “Bozcaada-Tenedos Araştırmaları 2002”, 21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt, Ankara, 26-31 Mayıs 2003, Ankara 2004, 67-76.

Yaman 2022

H. Yaman, “Tenedos Nekropolis Buluntusu Fenike Kökenli Cam Pendant”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı, C 21 S 33, 2022, 59-73.

Yıldırım-Yavşan 2022

Ö. C. Yıldırım- Ç. Yavşan, “Tenedos Nekropolis’inden Seramik Askos’lar”, Phaselis VIII, 2022, 73-82.

## FİGÜRLER

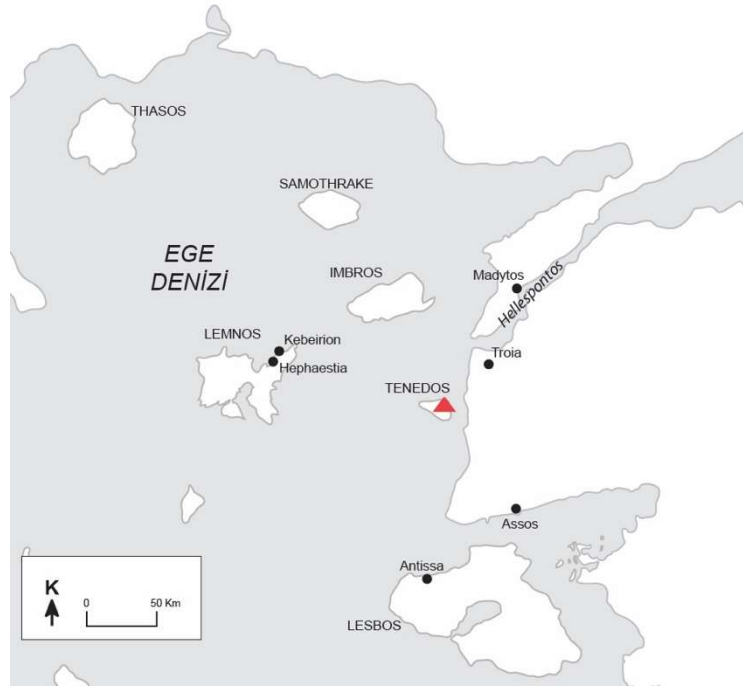


Fig. 1: Tenedos'un Konumu

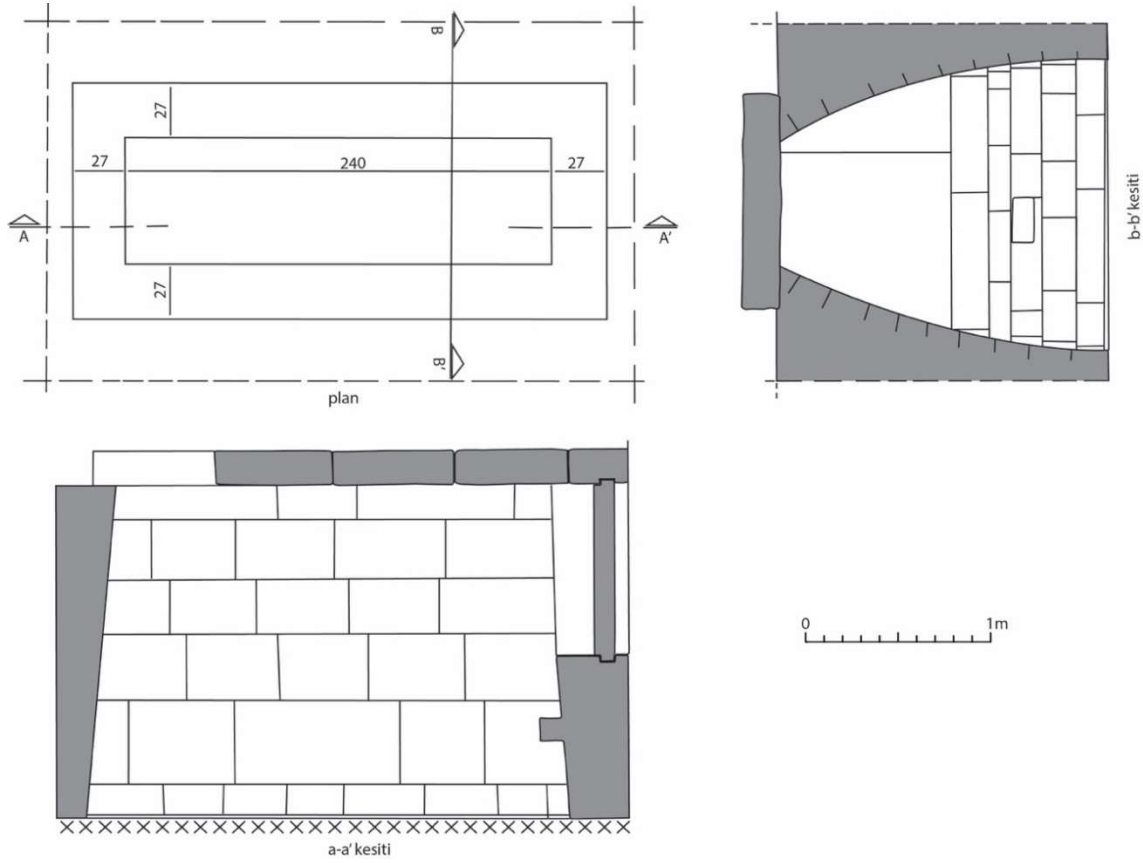
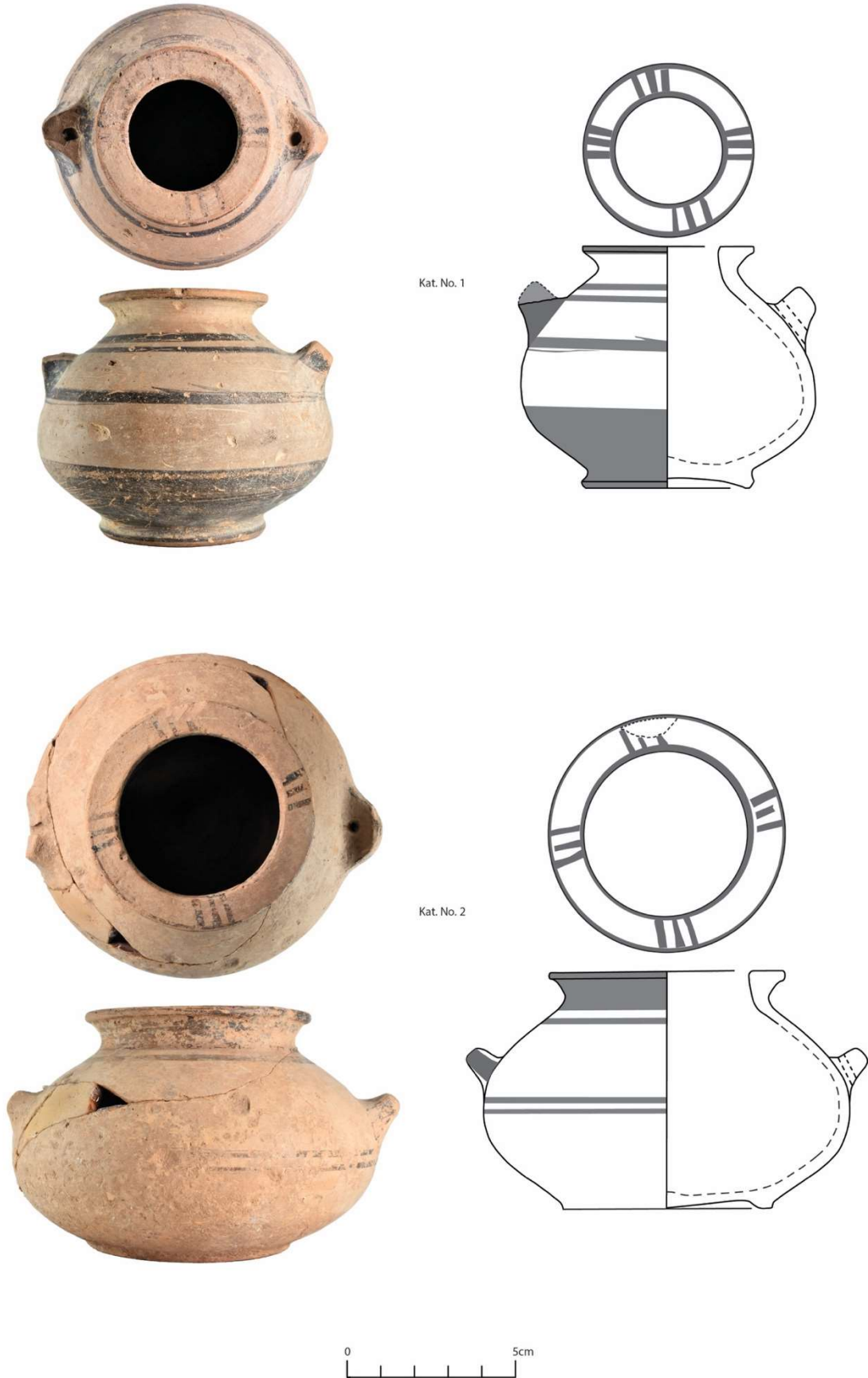


Fig. 2: 1990 – M2 Plan ve Kesitleri (Troya Müzesi çizimlerinden yeniden düzenlenmiştir.)





**Fig. 3:** Tenedos Nekropolisinde Bulunmuş Miken Tipi G 2-3 Alabastronlar (Fotoğraflar: Osman Çapalov)